

Datum van inontvangstneming : 27/06/2016

Zaak C-290/16

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

24 mei 2016

Verwijzende rechter:

Bundesgerichtshof (Duitsland)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

21 april 2016

Verzoeker en verweerder in „Revision”:

Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände
– Verbraucherzentrale Bundesverband e.V.

Verweerster en verzoekster tot „Revision”:

Air Berlin PLC & Co. Luftverkehrs KG

BUNDESGERICHTSHOF

BESLISSING

[OMISSIS] [OMISSIS]

In de zaak

Air Berlin PLC & Co. Luftverkehrs KG, [OMISSIS]

verweerster en verzoekster tot „Revision”,

[OMISSIS] tegen

Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände –
Verbraucherzentrale Bundesverband e.V., [OMISSIS]

verzoeker en verweerder in „Revision”,

[OMISSIS] [Or. 2]

De eerste Zivilsenat van het Bundesgerichtshof heeft [OMISSIS]

besloten:

- I. De behandeling van de zaak wordt geschorst.
- II. Het Hof van Justitie van de Europese Unie wordt verzocht om een prejudiciële beslissing over de volgende vragen in verband met de uitlegging van artikel 23, lid 1, derde volzin, en artikel 22, lid 1, van verordening (EG) nr. 1008/2008 van het Europees Parlement en de Raad van 24 september 2008 inzake gemeenschappelijke regels voor de exploitatie van luchtdiensten in de Gemeenschap (PB 2008, L 293, blz. 3):
 1. Dient artikel 23, lid 1, derde volzin, van verordening nr. 1008/2008 aldus te worden uitgelegd dat luchtvaartmaatschappijen bij de bekendmaking van hun passagierstarieven de daadwerkelijk door hen te betalen bedragen moeten specificeren van de in de onderdelen b), c) en d) genoemde belastingen, luchthavengelden en andere heffingen, toeslagen of vergoedingen, en deze dus niet gedeeltelijk mogen verwerken in de passagierstarieven bedoeld in onderdeel a) van die bepaling?
 2. Dient artikel 22, lid 1, van verordening nr. 1008/2008 aldus te worden uitgelegd dat deze bepaling in de weg staat aan de toepassing van een nationale regeling over het recht inzake algemene voorwaarden die is gebaseerd op het Unierecht en die inhoudt dat klanten die niet zijn verschenen voor hun vlucht of deze hebben geannuleerd, daarvoor geen afzonderlijke administratiekosten in rekening kunnen worden gebracht? **[Or. 3]**

Gronden:

- 1 I. Verzoeker in deze zaak is het [OMISSIS] Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände – Verbraucherzentrale Bundesverband e.V. (federale unie van Duitse consumentenorganisaties). Op 26 april 2010 verrichtte het Bundesverband op de website van de verwerende luchtvaartmaatschappij, waarop online vluchten kunnen worden geboekt, bij wijze van proef een boeking voor een enkele vlucht van Berlijn-Tegel naar Keulen. In stap 1 van het boekingsproces verscheen een tabelmatig overzicht van mogelijke vluchtverbindingen tegen verschillende tarieven. Na het aanklikken van een van de vluchtverbindingen verscheen onder de tabel een rubriek die er als volgt uitzag:

Passagierstarief: [...]

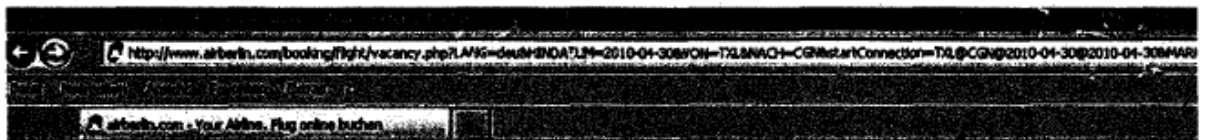
Belastingen en vergoedingen: [...]

Kerosinetoeslag: [...]

Prijs incl. 500 bonusmiles: [...]

- 2 Achter „belastingen en heffingen” stond een bedrag van 3,00 EUR vermeld. Toen verzoeker op de website van verweerster op 20 juni 2010 nog een proefboeking verrichtte voor een vlucht op 30 juni 2010 om 12:55 uur van Berlijn-Tegel naar Frankfurt am Main, met retourvlucht op 7 juli 2010 om 15:25 uur, stond achter „belastingen en heffingen” een bedrag van 1,00 EUR vermeld.
- 3 Volgens het vergoedingenreglement van de luchthaven Berlijn bedraagt de passagiersvergoeding per passagier binnen de Bondsrepubliek Duitsland 11,75 EUR. Volgens het met ingang van 1 januari 2009 geldende vergoedingenreglement van de luchthaven Frankfurt am Main worden daar voor verkeer binnen Duitsland passagiersvergoedingen per vertrekkende passagier van 14,70 EUR berekend. De vergoeding kan op grond van een bovengrens worden afgetopt, waarbij terugbetaling aan de luchtvaartmaatschappij **[Or. 4]** aan het begin van het volgende jaar plaatsvindt en onder bepaalde voorwaarden elk halfjaar een vooruitbetaling wordt verricht.
- 4 Naar de opvatting van verzoeker vermeldt het hierboven beschreven overzicht van de belastingen en heffingen op de website van verweerster te lage bedragen. Dat overzicht is dus in strijd met artikel 23, lid 1, derde volzin, van verordening nr. 1008/2008 en is derhalve onrechtmatig. Bovendien is het misleidend voor consumenten.
- 5 De op de website van verweerster geplaatste algemene voorwaarden bevatten in punt 5.2 de volgende bepaling:

Voor de behandeling en afwikkeling van no-show- of geannuleerde vluchten tegen voordeeltarief (punten 5.1.2 en 5.1.3) brengt de luchtvaartmaatschappij voorts administratiekosten van 25 EUR per reiziger en boeking in rekening. De klant heeft naar Duits recht de mogelijkheid om te bewijzen dat de in het concrete geval passende administratiekosten wezenlijk lager zijn dan de forfaitaire administratiekosten.
- 6 Naar de opvatting van verzoeker is deze bepaling op grond van § 307 BGB (Duitse burgerlijk wetboek) nietig, omdat de andere partijen bij het contract met verweerster hierdoor onevenredig worden benadeeld. Verweerster mag voor het voldoen aan een wettelijke verplichting geen aparte vergoeding eisen.
- 7 Het Landgericht heeft verweerster overeenkomstig de dagvaarding op straffe van nader genoemde dwangmiddelen veroordeeld om na te laten
 1. in het kader van commerciële transacties met consumenten op de website www.airberlin.com bij de weergave van de vluchtprijzen bedragen te vermelden onder de aanduiding „belastingen en heffingen” die niet met de daadwerkelijk door verweerster te betalen heffingen overeenkomen, zoals te zien op screenshots als hierna weergegeven **[Or. 5]**

Noch mehr Strecken bei airberlin:

Doppelte topbonus Meilen für Sie!

Buchungsschritt 1/6

Flugnummer	Abflug	Ankunft	Preis	Topbonus Meilen
TXL-CGN AB6509	Do. 29.04. 17:55	19:00	201,95	221,95
TXL-CGN AB6505	Do. 29.04. 16:50	19:55	201,95	221,95
TXL-CGN AB6507	Do. 29.04. 20:45	21:50	181,95	221,95
TXL-CGN AB6491	Fr. 30.04. 09:25	07:30	91,95	221,95
TXL-CGN AB6489	Fr. 30.04. 07:15	08:20	91,95	221,95
TXL-CGN AB6493	Fr. 30.04. 08:15	09:20	101,95	221,95
TXL-CGN AB6495	Fr. 30.04. 10:25	11:30	101,95	221,95
TXL-CGN AB6499	Fr. 30.04. 13:05	14:10	121,95	221,95
TXL-CGN AB6501	Fr. 30.04. 15:05	16:10	156,95	221,95
TXL-CGN AB6521	Fr. 30.04. 16:00	17:05	156,95	221,95
TXL-CGN AB6503	Fr. 30.04. 17:00	18:05	—	221,95
TXL-CGN AB6509	Fr. 30.04. 17:55	19:00	181,95	221,95
TXL-CGN AB6505	Fr. 30.04. 18:50	19:55	181,95	221,95
TXL-CGN AB6507	Fr. 30.04. 20:45	21:50	141,95	221,95
TXL-CGN AB6495	Sa. 01.05. 08:40	09:45	121,95	221,95
Steuern und Gebühren:			€ 3,90	
Kerosinzuschlag:			€ 25,00	
Preis inkl. 500 topbonus Meilen:			€ 109,95	

Preis:	€ 109,95
Service Charge*:	€ 10,00
Preis:	€ 119,95
pro Person	
(Kinder: € 92,91 / Babys: € 0,00)	

Erwachsener: 1
 Kinder: 1
 Babys: 1

[Or. 6]

http://www.airberlin.com/booking/flight/vacancy.php?LANG=de&HENDATUM=2010-04-30&MON=TXL&MACH=CGN&startConnection=TXL@CGN@2010-04-30@2010-04-30&MARK

airberlin.com - Your Airline. Flug online buchen

Berlin - Tegel >> Köln/Bonn

Von-nach	Flugnr.	Tag	Abflug	Ankunft	Class	Preis	Service Charge
TXL-CGN	AB8909	Do. 29.04.	17:55	19:00	C	201,95	221,95
TXL-CGN	AB8905	Do. 29.04.	19:50	19:55	C	201,95	221,95
TXL-CGN	AB8907	Do. 29.04.	20:45	21:50	C	181,95	221,95
TXL-CGN	AB8481	Fr. 30.04.	06:25	07:30	C	81,95	221,95
TXL-CGN	AB8489	Fr. 30.04.	07:15	08:20	C	91,95	221,95
TXL-CGN	AB8483	Fr. 30.04.	08:15	09:20	C	101,95	221,95
TXL-CGN	AB8495	Fr. 30.04.	10:25	11:30	C	101,95	221,95
TXL-CGN	AB8499	Fr. 30.04.	13:05	14:10	C	121,95	221,95
TXL-CGN	AB8501	Fr. 30.04.	15:05	16:10	C	156,95	221,95
TXL-CGN	AB8521	Fr. 30.04.	16:00	17:05	C	156,95	221,95
TXL-CGN	AB8603	Fr. 30.04.	17:00	18:05	C	—	221,95
TXL-CGN	AB8909	Fr. 30.04.	17:55	19:00	C	181,95	221,95
TXL-CGN	AB8905	Fr. 30.04.	18:50	19:55	C	181,95	221,95
TXL-CGN	AB8907	Fr. 30.04.	20:45	21:50	C	141,95	221,95
TXL-CGN	AB8485	Sa. 01.05.	08:40	09:45	C	121,95	221,95

Steuern und Gebühren:	€ 3,00
Kerosinzuschlag:	€ 25,00
Preis inkl. 500 Topbonus Meilen:	€ 109,95

Preis: € 109,95
 Service Charge*: € 10,00
Preis: € 119,95
 pro Person
 (Kinder: € 92,91 / Babys: € 0,00)

Erwachsener:

Kinder:

Babys:

Von-nach: TXL = Berlin - Tegel CGN = Köln/Bonn
 Flugnr.: AB = airberlin
 Sperr: Gegen Gebühr umbuchbar, nicht erstattbar
 Flex: Kostenlos umbuchbar, voll erstattbar
 * Der Preis beinhaltet Flugpreis, Steuern und Gebühren und die Service Charge in Höhe von 10 € bei Bezahlung per Bankeinzug im Lastschriftverfahren. Bei allen anderen Zahlungsarten beträgt die Service Charge 15 € pro Person, der Preis inkl. Service Charge liegt dann also um 5 € höher als der oben ausgewiesene Preis. Die Service Charge fällt nicht an auf innerdeutschen Flügen, für topbonus Kunden mit dem Status Gold und bei besonderen Angebotspreisen. Bitte beachten Sie, dass die Service Charge nicht erstattungsfähig ist. Für Kleinkinder bis zum vollendeten 2. Lebensjahr fällt keine Service Charge an.

2. de volgende of daarmee inhoudelijk overeenkomende bepaling op te nemen in na 1 april 1977 met consumenten gesloten overeenkomsten inzake luchtvervoersdiensten, en zich bij de uitvoering van zodanige overeenkomsten op deze bepalingen te beroepen:
- (5.2) Voor de behandeling en afwikkeling van no-show- of geannuleerde vluchten tegen voordeeltarief (punten 5.1.2 en 5.1.3) brengt de luchtvaartmaatschappij voorts administratiekosten van 25 EUR per reiziger en boeking in rekening. (De klant heeft naar Duits recht de mogelijkheid om te bewijzen dat de in het concrete geval passende administratiekosten wezenlijk lager zijn dan de forfaitaire administratiekosten.) **[Or. 7]**
- 8 [OMISSIS] Verweerster heeft tegen de uitspraak van het Landgericht vergeefs hoger beroep ingesteld [OMISSIS]. Met haar door de Senat toegestane, door verzoeker bestreden beroep tot „Revision” handhaaft verweerster haar verzoek tot afwijzing van de vordering van verzoeker.

- 9 II. Of het beroep in „Revision” slaagt, hangt af van de uitlegging van artikel 23, lid 1, derde volzin, en artikel 22, lid 1, van verordening nr. 1008/2008. [OMISSIS]
- 10 1. De hogerberoepsrechter heeft de vordering ontvankelijk en gegrond geoordeeld. Hij heeft daartoe het volgende overwogen:
- 11 Het bepaalde in artikel 23, lid 1, derde volzin, van verordening nr. 1008/2008 vereist naast vermelding van het passagierstarief dat ten minste de onvermijdelijke en voorzienbare belastingen, luchthavengelden en de andere heffingen, toeslagen en vergoedingen apart worden vermeld. De inperking in het tweede deel van deze bepaling „waarbij de onder b), c) en d), genoemde elementen aan het passagierstarief zijn toegevoegd” doet daaraan niets af. Aangezien het bij de regeling in artikel 23, lid 1, derde volzin, van verordening nr. 1008/2008 niet om een wijziging of regulering van de definitieve prijs gaat maar enkel om de transparante uitsplitsing ervan, conflicteert zij ook niet met de aan de luchtvaartmaatschappijen toegekende vrijheid bij de vaststelling van hun prijzen. Met de vermelding „belastingen en heffingen: 3 EUR” voor vluchten tussen Berlijn en Frankfurt heeft verweerder de bedragen van de onvermijdelijke en voorzienbare luchthavenheffingen niet **[Or. 8]** volledig weergegeven. De luchtvaartmaatschappijen hebben niet het recht de vergoedingen in de zin van artikel 23, lid 1, derde volzin, onder b), c) en d), gedeeltelijk in het passagierstarief te verstopten.
- 12 Het met de verbodsactie onder 2 aangevochten beding 5.2 van de algemene voorwaarden van verweerder vormt een voor inhoudelijke toetsing vatbare prijsnevenafpraak. Deze afspraak is onverenigbaar met de fundamentele beginselen van § 649, tweede volzin, BGB, op grond waarvan een opdrachtnemer ingeval de overeenkomst door de opdrachtgever wordt opgezegd, in beginsel weliswaar de overeengekomen vergoeding kan verlangen, maar daarop in mindering moet brengen hetgeen hij door de beëindiging van de overeenkomst aan uitgaven bespaart. Het beding vormt voor de andere contractpartij dus in strijd met het beginsel van de goede trouw een onevenredige benadeling in de zin van § 307, lid 1, eerste volzin, BGB in geval van toepassing bij annulering van een korte- of middellangeafstandsvlucht tegen een voordeeltarief en mogelijk ook bij annulering van een langeafstandsvlucht tegen een voordeeltarief. Bovendien wijkt het beding in de zin van § 307, lid 2, eerste volzin, BGB af van fundamentele aan het schadevergoedingsrecht ten grondslag liggende overwegingen zonder dat die afwijking inhoudelijk gerechtvaardigd is.
- 13 2. In dit geding rijst bij de beoordeling van de verbodsactie onder 1 de voor de beslechting van het geschil relevante en in de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie nog onvoldoende opgehelderde vraag of artikel 23, lid 1, derde volzin, van verordening nr. 1008/2008 vereist dat luchtvaartmaatschappijen bij de bekendmaking van hun passagierstarieven de daadwerkelijk door hen te betalen bedragen specificeren van de aldaar in de onderdelen b), c) en d) genoemde belastingen, luchthavengelden en andere

heffingen, toeslagen of vergoedingen, zodat zij deze niet gedeeltelijk mogen verwerken in de passagierstarieven overeenkomstig onderdeel a) van die bepaling. Hierop ziet de eerste prejudiciële vraag.

[Or. 9]

- 14 a) [Overwegingen over de ontvankelijkheid van de verbodsactie][OMISSIS]
- 15 [OMISSIS] **[Or. 10]** [OMISSIS] b) Volgens artikel 23, lid 1, tweede volzin, van verordening nr. 1008/2008 moet bij voor het grote publiek beschikbare passagierstarieven de definitieve prijs steeds worden vermeld en de geldende passagiers- of luchtstarieven en alle toepasselijke belastingen en heffingen, toeslagen en vergoedingen die op het tijdstip van publicatie onvermijdbaar en voorzienbaar zijn, omvatten. Afgezien van de bekendmaking van de definitieve prijs dienen ingevolge artikel 23, lid 1, derde volzin, van verordening nr. 1008/2008 de passagierstarieven en, voor zover deze daaraan worden toegevoegd, de belastingen, luchthavengelden en andere heffingen, toeslagen of vergoedingen, zoals voor beveiliging of brandstof, te worden gespecificeerd. Facultatieve prijstoelagen dienen krachtens artikel 23, lid 1, vierde volzin, van verordening nr. 1008/2008 op duidelijke, transparante en ondubbelzinnige wijze aan het begin van elk boekingsproces te worden medegedeeld, waarbij de passagier op een „opt-in”-basis voor die optie kan kiezen.
- 16 c) Het Hof van Justitie van de Europese Unie heeft zich in zijn arrest van 19 juli 2012 – C-112/11 [OMISSIS] – [ebookers.com/Verbraucherzentrale Bundesverband](http://ebookers.com/Verbraucherzentrale-Bundesverband), uitgelaten over facultatieve prijstoelagen in de zin van artikel 23, lid 1, vierde volzin, van verordening nr. 1008/2008. In het arrest **[Or. 11]** van 15 januari 2015 – C-573/13 [OMISSIS] – Air Berlin/Bundesverband heeft het Hof van Justitie van de Europese Unie bepaald dat bij een elektronisch boekingssysteem zoals aan de orde in die zaak de te betalen definitieve prijs ingevolge artikel 23, lid 1, tweede volzin, van verordening nr. 1008/2008 bij elke vermelding van de prijzen van de luchtdiensten moet worden aangegeven, ook reeds bij de eerste vermelding daarvan en niet alleen voor de door de klant gekozen luchtdienst, maar ook voor elke luchtdienst waarvan het tarief wordt weergegeven. Het bepaalde in artikel 23, lid 1, derde volzin, van deze verordening is slechts oppervlakkig aan de orde gekomen (vgl. HvJ, [OMISSIS]punt 44 – Air Berlin/Bundesverband).
- 17 d) De passage „waarbij de [...] elementen aan het [passagierstarief] zijn toegevoegd” in het laatste zinsdeel van artikel 23, lid 1, derde volzin, van verordening nr. 1008/2008 zou voor de opvatting kunnen pleiten dat de in de onderdelen b) tot en met d) van die bepaling genoemde elementen ook geheel of gedeeltelijk kunnen worden verwerkt in de passagierstarieven in de zin van artikel 23, lid 1, eerste volzin, onder a), van die verordening, en voor zover deze in de passagierstarieven zijn verwerkt dan ook niet meer apart hoeven te worden gespecificeerd overeenkomstig artikel 23, lid 1, derde volzin, onder b) tot en met

d), van deze verordening. De tekst van de verordening is echter niet eenduidig. Het bepaalde in artikel 23, lid 1, derde volzin, van verordening nr. 1008/2008 zou echter ook aldus kunnen worden uitgelegd dat een uitsplitsing van de definitieve prijs is vereist, waarbij steeds zowel de in ieder geval te betalen passagierstarieven in de zin van onderdeel a) moeten worden vermeld, als de verdere prijsbestanddelen die er in het concrete geval bij komen, in de regel dus de belastingen en luchthavengelden alsmede eventueel de overige heffingen. In lijn daarmee zouden de prijsbestanddelen bedoeld in artikel 23, lid 1, derde volzin, onder b) tot en met d), van verordening nr. 1008/2008, voor zover die daadwerkelijk aan de orde zijn, afzonderlijk moeten worden vermeld en zouden zij niet mogen worden verwerkt in de passagierstarieven bedoeld in artikel 23, lid 1, derde volzin, onder a), van de verordening. Voor de **[Or. 12]** juistheid van deze zienswijze pleiten doel en strekking van artikel 23, lid 1, van verordening nr. 1008/2008, namelijk om ter bescherming van de klanten meer dan alleen transparantie van en informatieverstrekking over de prijzen voor luchtdiensten te garanderen (zie HvJ, [OMISSIS] punt 13 – ebookers.com/Verbraucherzentrale; [OMISSIS] punt 32 – Vueling Airlines; [OMISSIS] punt 33 – Air Berlin/Bundesverband). Gezien deze regeling ligt het dus voor de hand te eisen dat de aangegeven prijzen niet slechts duidelijk, maar ook waar zijn. Aan dit tweede vereiste wordt niet voldaan met de door verzoeker gelaakte informatie van verweerster over de belastingen en heffingen die bij de door verweerster aangeboden vluchten daadwerkelijk moeten worden betaald.

18 3. Bij de beoordeling van de tweede verbodsactie rijst in dit geding de voor de beslechting van het geschil relevante en in de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie eveneens nog onvoldoende opgehelderde vraag of artikel 22, lid 1, van verordening nr. 1008/2008 aldus moet worden uitgelegd dat deze bepaling in de weg staat aan de toepassing van een nationale regeling over het recht inzake algemene voorwaarden die is gebaseerd op het Unierecht en die inhoudt dat klanten die niet zijn verschenen voor hun vlucht of deze hebben geannuleerd, daarvoor geen afzonderlijke administratiekosten in rekening kunnen worden gebracht. Hierop heeft de tweede prejudiciële vraag betrekking.

19 a) Ingevolge § 307, lid 1, eerste volzin, BGB zijn bedingen in algemene voorwaarden nietig indien zij de wederpartij van de gebruiker in strijd met de goede trouw onevenredig benadelen. Krachtens § 307, lid 2, punt 1, BGB wordt in geval van twijfel uitgegaan van een onevenredige benadeling indien een bepaling onverenigbaar is met fundamentele overwegingen waarop de regeling waarvan wordt afgeweken, berust. Deze bepalingen vormen regelingen voor marktgedrag in de zin van § 3a UWG [OMISSIS] [OMISSIS] **[Or. 13]** [OMISSIS]. Zij strekken voorts tot omzetting in Duits recht van richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten (PB L 95 van 21 april 1993, blz. 29). Ingevolge artikel 3, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG wordt een beding in een overeenkomst waarover niet afzonderlijk is onderhandeld, als oneerlijk beschouwd indien het, in strijd met de goede trouw, het evenwicht tussen de uit de overeenkomst voortvloeiende rechten

en verplichtingen van de partijen ten nadele van de consument aanzienlijk verstoort. Krachtens artikel 6, lid 1, eerste zinsdeel, van richtlijn 93/13/EEG bepalen de lidstaten dat oneerlijke bedingen in overeenkomsten tussen een verkoper en een consument onder de in het nationale recht geldende voorwaarden de consument niet binden.

- 20 Voor de verbodsactie onder 2 kan het geen relevant onderscheid maken of de ondernemer die algemene voorwaarden gebruikt, annuleringen intern behandelt of – bijvoorbeeld om bedrijfseconomische redenen – de behandeling aan externe dienstverleners overlaat. [verdere toelichting] [OMISSIS]
- 21 De hogerberoepsrechter heeft het litigieuze beding inzake de administratiekosten op grond van § 307, lid 1, BGB terecht nietig geoordeeld [verdere toelichting] [OMISSIS] [Or. 14] [OMISSIS].
- 22 b) Ingevolge artikel 22, lid 1, van verordening nr. 1008/2008 worden de passagierstarieven en de tarieven voor intracommunautaire luchtdiensten, onverminderd artikel 16, lid 1, door de communautaire luchtvaartmaatschappijen en, op basis van wederkerigheid, luchtvaartmaatschappijen van derde landen vrij vastgesteld. Krachtens laatstgenoemde bepaling kan een lidstaat een openbardienstverplichting opleggen met betrekking tot geregelde luchtdiensten tussen een luchthaven in de Unie en een luchthaven die de luchtverbindingen voor een perifeer of ontwikkelingsgebied op zijn grondgebied of op een weinig geëxploiteerde route naar een luchthaven op zijn grondgebied verzorgt, wanneer een dergelijke route van vitaal belang wordt geacht voor de economische en sociale ontwikkeling van de regio die door de luchthaven wordt bediend. Aan de voorwaarden die overeenkomstig deze bepaling gelden voor de beperking van de prijsvrijheid als bedoeld in artikel 22, lid 1, van verordening nr. 1008/2008/EG is in dit geval niet voldaan. [Or. 15]
- 23 c) Volgens de rechtspraak van het Europese Hof van Justitie van de Europese Unie verzet artikel 22, lid 1, van verordening nr. 1008/2008 zich tegen een regeling die luchtvaartmaatschappijen in alle omstandigheden verplicht om voor de prijs van het vliegticket niet alleen de passagier, maar ook diens ingecheckte bagage te vervoeren zonder dat daarvoor een toeslag in rekening mag worden gebracht, mits die bagage voldoet aan bepaalde eisen, met name wat het gewicht ervan betreft (HvJ, [OMISSIS] punt 43 e.v., 49 – Vueling Airlines). Een dergelijke regeling is in strijd met het recht van luchtvaartmaatschappijen om in overeenstemming met artikel 2, punt 18, en artikel 22, lid 1, van verordening nr. 1008/2008 vrij te bepalen welke prijzen zij hanteren voor het vervoer van passagiers op luchtdiensten en onder welke voorwaarden deze prijzen gelden; die regeling kan bovendien met name afbreuk doen aan het met deze verordening beoogde doel, namelijk ervoor te zorgen dat de prijzen daadwerkelijk kunnen worden vergeleken, doordat luchtvaartmaatschappijen waarvoor een dergelijke nationale regeling geldt – anders dan luchtvaartmaatschappijen waarop de regelgeving van een andere lidstaat van toepassing is – geen apart tarief voor het

vervoer van ingecheckte bagage in rekening mogen brengen (HvJ, [OMISSIS] punt 45 – Vueling Airlines). Zolang met name de consumentenbeschermingsregels worden toegepast, verzet het Unierecht zich er niet tegen dat bepaalde aspecten van de luchtvervoerovereenkomst door de lidstaten worden geregeld, in het bijzonder ter bescherming van de consument tegen oneerlijke praktijken; een dergelijke nationale regeling mag echter niet strijdig zijn met de in verordening nr. 1008/2008 opgenomen bepalingen over prijsvorming (HvJ, [OMISSIS] punt 44 – Vueling Airlines).

- 24 d) Het is niet zeker of het in dit geding aan de orde zijnde beding 5.2 überhaupt een regeling is die valt onder de vrijheid van luchtvaartmaatschappijen bij de vaststelling van de passagierstarieven en, zo ja, of de voorrang op nationale regelingen ter bescherming van consumenten tegen oneerlijke handelspraktijken die volgens punt 44 van het arrest „Vueling Airlines” toekomt aan het **[Or. 16]** belang van luchtvaartmaatschappijen om op grond van artikel 22, lid 1, van verordening nr. 1008/2008 hun tarieven vrij vast te stellen (zie hierboven onder II, 3, c), ook geldt indien de nationale regeling – zoals in dit geding de regeling vervat in § 307, lid 1, eerste volzin, en lid 2, punt 1, BGB – op haar beurt eveneens een Unierechtelijke basis – zoals in dit geding artikel 3, lid 1, en artikel 6, lid 1, eerste zinsnede, van richtlijn 93/13/EEG – heeft (zie hierboven onder II, 3, a). Gelet op de definitie van passagierstarieven in artikel 2, punt 18, van verordening nr. 1008/2008 rijzen twijfels of het beding inzake de administratiekosten valt onder de vrijheid van de luchtvaartmaatschappijen bij de vaststelling van de passagierstarieven. De administratiekosten hoeven niet te worden betaald voor het vervoer van passagiers en betreffen ook niet de voorwaarden waaronder de prijzen gelden. Voor overeenstemming tussen de voorschriften van verordening nr. 1008/2008 met de bepalingen over oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten kan verder pleiten dat de voorschriften van richtlijn 93/13/EEG ertoe strekken de interne markt tot stand te brengen respectievelijk te voltooien (zie overwegingen 1, 6 en 7 van deze richtlijn [OMISSIS]) evenals de bepalingen van verordening nr. 1008/2008 dat doen (zie overwegingen 2, 10 en 18 van deze verordening alsmede HvJ, arrest van 18 maart 2014 – C-628/11, [OMISSIS] **[Or. 17]** punt 50 – International Jet Management). Gelet daarop zou het bepaalde in artikel 22, lid 1, van verordening nr. 1008/2008 niet in de weg mogen staan aan de toepassing van een nationale regeling over het recht inzake algemene voorwaarden die is gebaseerd op het Unierecht en die inhoudt dat klanten die niet zijn verschenen voor hun vlucht of deze hebben geannuleerd, daarvoor geen afzonderlijke administratiekosten in rekening kunnen worden gebracht.

[OMISSIS] [OMISSIS] [OMISSIS]

[OMISSIS] [OMISSIS]

[OMISSIS]